

Svensk politi registrerte nordmenn

Hb 30/9-1991.

100839

Opplysningene sendt til Berlin

Gøteborg (NTB-Gry E. Isberg): Norske flyktninger som formelt ble avvist på grensen mellom Sverige og Norge i årene 1940 til 1941, ble registrert av svensk politi før de ble sendt tilbake til Norge. Opplysninger om flyktningenes navn og adresse i Norge ble videresendt til tysk politi, og havnet i Berlin.

Disse oppsiktsvekkende opplysningene er å finne i boken «Broderfolk i ufredstid», hvor norske og svenske historikere for første gang prøver å gjennomlyse de norsk-svenske relasjonene under krigen på nytt.

Men forfatterne gir ikke svar på om det svenske politiets registrering førte til at noen av disse norske flyktningene senere ble arrestert av tyskerne.

— Det er vel kjent at den svenske nøytraliteten gikk gjennom to faser. I den første tok den farge av tyskernes seier og det tyske hegemoniet, og hellet klart i tysk favør. I den andre fasen i årene 1943 til 1945 ble den påvirket av allierte framganger og seirer, og begünstiget derfor stadig mer den allierte siden. Sveriges uklare holdninger under krigen førte til et sterkt motsetningsforhold mellom nabo-folkene etter krigen, sier professor Ole Kristian Grimnes ved Universitetet i Oslo, som er en av bokens to redaktører.

Under presentasjonen av «Broderfolk i ufredstid» på bokmessen i Gøteborg lørdag, la han fram en rekke nye opplysninger om forholdet mellom de to landene under krigsårene, og om hvordan Norge reagerte på Sveriges såkalte nøytralitetspolitikk overfor Tyskland.

Nygaardsvold og Hansson

Blant annet viste Grimnes til et ikke tidligere offentliggjort brev som daværende statsminister Johan Nygaardsvold skrev til statsråd Anders Frihagen som befant seg i Stockholm.

— Brevet er heller ikke gjengitt i boken, men er ment som et supplement til det som avdekkes her. Det viser tydelig hva Nygaardsvold følte for sin svenske kollega Per Albin Hansson på dette tidspunkt, sier Grimnes til NTB. I brevet som er datert 31. desember 1940 skriver Nygaardsvold blant annet:

«Hvis du kunne komme på pri-

BOK: Professorene Ole Kristian Grimnes og Stig Ekman offentliggjorde under presentasjonen av boken «Broderfolk i ufredstid» et oppsiktsvekkende brev Johan Nygaardsvold skrev til statsråd Anders Frihagen. I brevet fortalte Nygaardsvold i klare ord hva han mente om den svenske statsministeren Per Albin Hanssons såkalte nøytralitetspolitikk under krigen. (NTB-Foto: Børge Skotnes)

vat talefot med Per Albin Hansson, så kan du hilse han fra meg og si at det er to ting jeg lengter etter å få oppleve. Det ene er at tyskerne blir jaget ut av Norge, og det andre er at jeg må få leve så lenge at jeg kan få skjelle han og hele hans regjering — kanskje også hele hans parti — huden full. Si ham at hvis jeg kan få noe mer å si i Norge, så skal alt som er

svensk bli betraktet som en like stor pest som alt som er tysk. Si ham at jeg aldri glemmer hvordan han hånet meg den 31. mars 1940 i Stockholm for at vi hadde vært feige når det gjaldt Finlandskrigen. Si ham at nå spytter jeg på han, ikke bare for hans feighet, men for hans foraktfulle forræderi overfor Norden. Si ham at så lenge jeg lever og ånder så skal aldri Sverige betraktes som en del av Norden, men som en rakkerknekt som står i Tysklands tjeneste.»

— Jeg spurte Frihagen for mange år siden, mens han ennå levde, om han noen gang viste brevet til Per Albin Hansson. Han sa at det ikke var mulig, og ville ikke gi noen ytterligere forklaring, sier Grimnes.

Svenske-hat

Den svenske professoren Wilhelm M. Carlgren behandler grundig forbindelsen mellom den norske

London-regjeringen og den svenske samlingsregjeringen 1940-45 i boken. Og det skinner klart igjennom at forholdet mellom de to landene var dårligst på regjeringsnivå.

Boken presenterer delvis helt nye opplysninger om hva som virkelig hendte mellom de to nabolandene under okkupasjonstiden — og stiller spørsmål ved hvor omfattende den svenske solidariteten egentlig var, men lar det være opp til leseren selv å svare på dette spørsmålet.

«Broderfolk i ufredstid», som nylig er utgitt på Universitetsforlaget, er det første prosjektet noen sinne hvor både svenske og norske historikere har gått sammen for å forsøke å beskrive forholdet mellom de to landene under krigen. Bak bokprosjektet står styret for svenskhemmet Voksenåsen utenfor Oslo, som er Norges nasjonal-gave til Sverige som takk for det svenske gjorde for Norge under krigen.